

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า คือ ประชากรของประเทศนั้นๆ ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีใหม่ๆซึ่งมีผลกระทบต่อประชากรของประเทศโดยตรง การพัฒนาประเทศชาตินี้ย่อมควรคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพของประชากรด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ประชากรของประเทศมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติพื้นฐาน 5 ประการ คือ มีสุขภาพอนามัยดี มีอิสรภาพเลี้ยงชีพโดยชอบ ใช้หลักธรรมแก้ปัญหาของชีวิต และสามารถปรับตัวให้ประสานสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่เป็นความเจริญทางเทคโนโลยีได้ (สุนทร อมรวิวัฒน์ 2526:50)

ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพประชากรนั้น เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า เป็นปัญหาด้านคุณลักษณะนิสัยอันเป็นนามธรรมยิ่งกว่าด้านอื่นๆ ได้แก่ เรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความกล้าหาญ เข้มแข็ง เสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ประหยัด อุดมกต ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ สามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการศึกษาที่ถูกต้อง (มานะ รัตน์โกเศศ 2530:150) ประกอบกับการที่รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของประชากร ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2530-2534 ซึ่งกำหนดว่า ให้เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน มีความคิดริเริ่ม รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่ประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพ โดยมีคุณสมบัติดังนี้ คือ มีความเชื่อมั่นในความสามารถความพยายามของตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน ชอบแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่กำลังเผชิญ มีความวิริยะอุตสาหะ มีความรับผิดชอบ มีวินัยต่อตนเองและต่อสังคม ประเทศนั้นย่อมมีความได้เปรียบประเทศที่มีประชากรต่อคุณภาพ(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2530:44)

การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในชาตินั้นจะไม่สามารถพัฒนาได้ หากคนในชาติขาดการมีระเบียบวินัย เห็นแก่ตัว และขาดสติ ถ้าเป็นเช่นนี้ สังคมไทยจะเกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายุวอาชญากร ปัญหาความประพฤติของนักเรียน ปัญหาขัดแย้งกันในหน้าที่และผลประโยชน์ เป็นต้น

วินัยเป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติต่อกันเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม เพราะบุคคลย่อมมีความคิดเห็นและการกระทำที่แตกต่างกัน ถ้าปล่อยให้แสดงพฤติกรรมได้ตามความพอใจอย่างไม่มีขอบเขต ก็จะทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น (มาโนช ตันชาวิชย์ 2525:46-47) เช่นเดียวกับ ชวน หลีกภัย (2529) ได้กล่าวว่า "วินัยเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความมีระเบียบ ถ้าเรามีระเบียบ คือแบบแผนที่วางไว้ แต่คนในชาติขาดวินัยไม่มีการอยู่ในระเบียบแบบแผนแล้ว ประเทศก็มีแต่ความวุ่นวายสับสนยากที่จะเจริญก้าวหน้า" ซึ่งแสดงถึงว่า การมีวินัยเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องช่วยกันปลูกฝังลงในตัวเด็ก ซึ่งเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติต่อไป

การปลูกฝังการมีระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะวินัยในตนเองซึ่งจำเป็นต้องมีก่อนวินัยต่อสังคม เพราะวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเอง ให้มีวินัยทางสังคม (สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ 2527:1) การเสริมสร้างและการปลูกฝังวินัยในตนเอง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากการเกิดวินัยในตนเองได้นั้น ต้องมีการแนะนำอบรมสั่งสอนจากบุคคลอื่นตั้งแต่เยาว์วัย (Jersild 1968:165) ได้แก่ พ่อแม่และครู เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตาม ดังที่ สุชา จันทน์เอม (2511:49-53) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่เด็กว่า " การควบคุมตนเอง หรือ การมีวินัยในตนเอง เป็นส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาอุปนิสัยของเด็ก ทั้งนี้ เพราะเด็กจะได้เรียนรู้ว่า เขาไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยปราศจากการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการติดต่อกับผู้อื่นนั้น เขาต้องแสดงออกทางด้านนิสัย ความคิด และทัศนคติโดยทั่วไป ระหว่างสมาชิกที่เขาติดต่อกับ " "

ดังนั้นการปลูกฝังการมีระเบียบวินัยจึงควรเริ่มจากครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ย่อมมีหน้าที่โดยตรงในการสั่งสอนอบรมบุตร ธิดาของตน นอกจากนั้น โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝัง และช่วยพัฒนาวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังที่

คูลินทร์ นิมิตรกุล (2521:63) ได้ศึกษาเรื่องความมีวินัยในตนเองว่า ความมีวินัยในตนเองจะเกิดขึ้นได้ด้วยการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยจัดกิจกรรมให้นักเรียน ได้มีประสบการณ์ให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะเพื่อสร้างความรับผิดชอบ นอกจากนี้ควรให้เข้าใจในบทบาทสิทธิหน้าที่ของตนเอง และฝึกให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้ นั่นคือ โรงเรียนจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงกับเด็ก จะเห็นได้จากในหลักสูตรประถมศึกษา ปีพุทธศักราช 2521 ได้กำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนในหัวข้อคุณสมบัติที่ต้องการเน้นเพื่อให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ (ศึกษาศึกษา 2520:1) ดังนั้นระเบียบวินัยที่ควรปลูกฝังให้กับนักเรียนได้ประพฤติ ปฏิบัติ นั่นก็คือ ความมีวินัยในตนเอง ทั้งนี้เป็นการสอดคล้องกับการปลูกฝังให้ประชาชนในชาติเกิดความรู้สึกในจิตใจ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่จะบังคับใจตนเองให้ปฏิบัติและประพฤติตนด้วยความยับยั้งชั่งใจ โดยร่วมมือกันประพฤติและปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและหมั่นออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

การสร้างให้เด็กมีวินัยที่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีผู้คอยแนะแนวทาง ได้แก่ พ่อแม่ และครู เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการของความมีวินัยที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว ครูจะเป็นผู้ช่วยแนะนำ ช่วยสร้างให้เด็กมีความสามารถปฏิบัติตนให้มีวินัยที่ดีได้ เนื่องจากเด็กวัยเรียนจะเรียนรู้การมีระเบียบวินัยได้จากการสังเกตและเลียนแบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจของตนเอง แล้วจึงแสดงพฤติกรรม ยิ่งถ้าได้รับแรงเสริมจากครู หรือเพื่อนเป็นระยะๆ พฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยก็จะเกิดขึ้น และคงอยู่นานกระทั่งเป็นนิสัยที่ติดตัวของเด็กตลอดไป การปลูกฝังความมีระเบียบวินัยด้วยวิธีดังกล่าวนี้ ย่อมดีกว่าการที่ครูบอกหรือการสั่งให้เด็กทำ ซึ่งเด็กจะรู้และเข้าใจแต่เด็กจะไม่กระทำ (วาริ ธีระจิตร 2530:46) ซึ่งการสั่งหรือบังคับให้เด็กทำนั้น เด็กจะขาดอิสระในการทำและการคิด ถ้าเด็กรู้สึกว่ามีผู้ใหญ่ใช้อำนาจข่มขู่โดยไม่ยุติธรรม เด็กจะต่อต้าน (สมพร สุกคินีย์ 2531:17)

การปลูกฝังส่งเสริมความมีวินัยในตัวเด็กในลักษณะมีการเรียนรู้ สิ่งเกิด และเลียนแบบ ตัวแบบที่ดีนั้น ย่อมส่งเสริมให้เด็กสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยไม่มีใคร บังคับ เด็กมีอิสระที่จะกำหนดการกระทำของตนเอง เป็นการเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้น ซึ่งจะสามารถพัฒนาได้ต่อไปเป็นการพัฒนาตนเองและสังคม จนกระทั่ง กลายเป็นคุณธรรมของตนเอง เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ประกอบกับพัฒนาการ ของเด็กในวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นเป็นวัยที่รับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าตนเองเป็นอย่างไร และสามารถ ประเมินจากตนเองและผู้อื่นได้ด้วย สามารถคิดและเข้าใจอย่างมีเหตุผล มองโลกในแง่ดี พร้อมทั้ง จะรับการปลูกฝังจากโรงเรียน เนื่องจากรู้จักบทบาทของตนเองและมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน และครู เด็กรู้จักว่านอกจากพ่อแม่จะเป็นที่พึ่งทางบ้านของเขาแล้ว เมื่อมาอยู่โรงเรียนเด็ก สามารถมีครูเป็นที่พึ่ง ที่ปรึกษา ช่วยให้ความรู้ในเรื่องต่างๆแล้ว ยังมีกลุ่มเพื่อนที่สามารถเป็นที่พึ่ง ผู้ให้กำลังใจ และเป็นที่ทำให้เขาได้แสดงความสามารถในด้านต่างๆได้อีกด้วย

ดังนั้น การปลูกฝังพฤติกรรมธรรมการมีระเบียบวินัย จึงควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในวัยเด็กตอนปลาย หรือวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทาง สภาพร่างกายและจิตใจ ตามขั้นพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 10-12 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เรียกว่า วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น (pubescent) ซึ่งในวัยนี้ อีริกสัน กล่าวว่า เป็นขั้นที่ก้าวเข้าสู่ชีวิตที่นอกเหนือจากชีวิตในโรงเรียน หรือ ห้องเรียน (Erikson 1963: 258) เด็กวัยนี้จะค้นพบว่า ตนเองสามารถทำสิ่งต่างๆได้มากขึ้น ต้องการให้สังคมยอมรับ และรู้สึกถึงความมีคุณค่าในตัวเอง เด็กจะได้รับการฝึกฝนและควบคุมให้รู้จักกระทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญทางกาย สามารถยอมรับกฎเกณฑ์ต่างๆ ชอบการรวมตัวเป็นกลุ่ม หรือ แก๊งค์ (gang) ร่วมมือในการทำงาน มีส่วนในการสร้างสรรค์ วางแผน สามารถสังเกตและ เลียนแบบบุคคลในสาขาอาชีพต่างๆ กระตือรือร้นในการปรับตัวตามสภาพการณ์ต่างๆในการแข่งขัน ทั้งการเล่นและการทำงาน ความรู้สึกของความพยายามสร้างและประสบความสำเร็จนี้ เรียกว่า Sense of industry แต่ถ้าผลจากความพยายามนี้ล้มเหลว ก็ความรู้สึกผิดหวังมีปมด้อย เรียกว่า Sense of inferiority (Erikson 1968: 122-128 , Hjelle L.A. and Ziegler D.J.1981: 123-124 , Faw T. and Belkin G.S.1989: 383, 390)

วัยนี้เป็นวัยของการวางรากฐานบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง คือ ความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง หรือ ความรู้สึกด้อย โดยเด็กวัยนี้ชอบการแข่งขันด้านต่างๆมาก แต่ก็ไม่ได้แข่งเพื่อให้ตนเองชนะ

เสมอ แต่แข่งเพื่อตั้งใจจะวัดความสามารถของตนเอง (พรวณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ 2530: 136) ถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการแข่งขันก็จะรู้สึกมั่นใจ กล้าคิดกล้าทำอะไรต่อไปในอนาคต เด็กก็จะพัฒนาความภาคภูมิใจในตัวเอง อีริคสัน กล่าวว่าเด็กจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความชอบในการแข่งขันหรืออยากไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากเด็กเคยประสบความสำเร็จมาก่อน (ประไพพรรณ ภูมิพิสิสาร 2530: 109) ในทางตรงข้ามถ้าเด็กประสบความล้มเหลวทางด้านการแข่งขัน เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมีปมด้อย ไม่กล้าคิดและทำในสิ่งใหม่ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะติดเป็นบุคลิกภาพเด็กต่อไป

ดังนั้น ถ้าสามารถให้เด็กเรียนรู้ ผักผ่อนให้เกิดพฤติกรรมกรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับได้นั้น จะทำให้เด็กรู้สึกประสบความสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นการพัฒนาทางบุคลิกภาพได้วิธีหนึ่ง นอกจากนี้เด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นยังได้รับอิทธิพลจากโรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมทั่วไปในสังคมอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นวัยที่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์กับครู และกลุ่มเพื่อนอย่างใกล้ชิด เวลาส่วนใหญ่ของเด็กจะอยู่ในโรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ซึ่งเด็กวัยนี้ก็ยังต้องการความรักความเอาใจใส่ของผู้ใหญ่ ที่จะช่วยประคับประคองดูแล ให้คำปรึกษาแนะแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับตัวเขาและสภาพสังคม เด็กยังจำเป็นที่จะต้องมีตัวแบบที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งนอกจากพ่อแม่แล้วยังรวมถึงครูและเพื่อนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูเป็นอีกผู้หนึ่งที่เป็นตัวแบบที่มีผลโดยตรงต่อเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นมาก เพื่อให้เด็กนั้นก้าวเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นนี้สามารถพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมกรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมกรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มีแนวคิดมาจากการพัฒนาคุณภาพของประชากร เพื่อให้เกิดพฤติกรรมกรมการมีระเบียบวินัยที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในวัย 10-12 ปี ซึ่งเป็นวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น เป็นที่ทราบกันดีว่าพฤติกรรมกรมการมีระเบียบวินัยจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยการอบรมและฝึกฝนกันมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยพ่อแม่เป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูที่ใกล้ชิดที่สุดในครอบครัว แต่เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน

เด็กจะมีสิ่งครอบงำมากขึ้น ครูจะเป็นผู้อบรมฝึกฝนเด็กในเวลาต่อมา ดังนั้น พ่อแม่และครู จะต้องร่วมมือกันช่วยชี้แนวทาง ช่วยเหลืออบรมและฝึกฝนเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมการณ์ระเบียบวินัย อันจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

ความหมายของระเบียบวินัย

วินัย มาจากรากศัพท์ในภาษาลาตินของคำว่า ผู้ติดตาม หรือ ศิษย์ แปลว่า ผู้เรียนรู้ หรือ ทำตามคำสั่งสอนของผู้นำ นั่นคือ พ่อแม่และครูเป็นผู้นำของเด็ก ซึ่งเป็นศิษย์และเป็นผู้ตาม เด็กมีการเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิตจากผู้นำเหล่านั้น เพื่อนำความรู้ทั้งหลายนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์และมีความสุข วินัยเป็นแนวทางของสังคมในการสอนพฤติกรรมจรรยาบรรณแก่เด็กให้เป็นที่ ยอมรับของสังคม (Hurlock 1984:392)

วินัยเป็นคำที่ใช้บ่อยเกี่ยวกับครู พ่อแม่และผู้บริหาร หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของ นักเรียน วินัยไม่ได้หมายถึงตัวบุคคล แต่เป็นขอบเขตของการเปลี่ยนแปลง การกล่าวตำหนิ หรือ กล่าวโทษ ซึ่งเป็นข้อตกลงของครูที่มีขอบเขต วิธีการชัดเจนยิ่งขึ้น (Curwin and Mendler 1980: 7-8)

ความหมายทางจิตวิทยา วินัย หมายถึง การฝึกฝนเพื่อให้เกิดพัฒนาการทางการควบคุมตนเอง ลักษณะนิสัย มีแบบแผนเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ (Training that develops self-control, character, orderliness and efficiency) (Freiberg, K.L. 1987: 647)

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 คำว่า ระเบียบ หมายถึง แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติ คำว่า วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ และคำว่า ระเบียบวินัย หมายถึง วินัยที่มีแบบแผนเป็นแนวปฏิบัติ

ส่วนความหมายของกรมวิชาการ(2528: 99) คำว่า ระเบียบวินัย หมายถึง ข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมาย กฎ กติกา ระเบียบที่สังคมวางไว้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของคน

Hurlock กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของวินัย ว่าเป็นการสร้างพฤติกรรมในการทำตามกฎที่กำหนดไว้โดยกลุ่มของวัฒนธรรมตามเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งที่ไม่มีรูปแบบวัฒนธรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือ รูปแบบรวมทั้งหมดในวิธีการฝึกวินัยให้แก่เด็ก ดังนั้น วิธีฝึกฝนวินัยของเด็กในวัฒนธรรมกลุ่มหนึ่งๆนั้น จะแปรผันไปอย่างกว้างขวางมาก ถึงแม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์เดียวกันก็ตาม คือสอนให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นไปตามมาตรฐานของสังคม ตามลักษณะบุคลิกภาพของเด็กแต่ละบุคคล ได้อย่างไร (Hurlock 1984: 392)

ปัจจุบันนี้เชื่อว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก เป็นผลมาจากการที่เด็กได้รับการฝึกฝนมากกว่าความประพฤติชั่วมาแต่กำเนิด ข้อความนี้นำมาซึ่งความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน Spock อธิบายไว้ว่าบางคนเชื่อว่าการสร้างเด็กนั้น มี 2 วิธี คือ (Spock อ้างถึงใน Hurlock 1984: 393)

1. ตามใจมากเกินไป (overpermissiveness) ทำให้เป็นเด็กไม่ดี
2. กวดขันและลงโทษ (sternness and punishment) ทำให้เป็นเด็กดี

ซึ่งทั้ง 2 วิธีนี้ เป็นวิธีที่ไม่ให้ผลดีกับเด็ก หรือ ในอีกความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันนี้ ได้แบ่งความหมายของคำว่า "วินัย" ออกเป็นความหมายทางลบ (negative) และทางบวก (positive) ดังนี้

1. ความหมายทางลบ (negative) วินัย หมายถึง การควบคุมโดยผู้มีอำนาจภายนอกในการตัดสินใจอย่างไม่มีเหตุผล เป็นรูปแบบข้อบังคับที่ไม่น่าพอใจ หรือ วิธีการที่เจ็บปวดหรือ การลงโทษ ซึ่งการลงโทษมักจะเป็นจุดอ่อนของแนวโน้มของการกระทำของแต่ละบุคคลในการสร้างความไม่พอใจให้กับบุคคล เป็นที่เชื่อได้ว่าจะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่สะเลย มากกว่าพฤติกรรมที่ควรยอมรับ

2. ความหมายทางบวก (positive) วินัย หมายถึง ภาวะการเจริญเติบโตภายใน คือ วินัยในตนเองและการควบคุมตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งวินัยนั้นมีแรงจูงใจจากภายใน การไม่มีวินัยทำให้บุคคลขาดวุฒิภาวะ ส่วนการมีวินัยจะกระตุ้นให้เกิดวุฒิภาวะในแต่ละบุคคล เพราะหน้าที่ของวินัย คือสอนให้ยอมรับความต้องการและช่วยชี้แนวทางให้เด็กใช้พลังไปในทางที่เป็นประโยชน์ และทางเลือกที่สังคมยอมรับ การมีวินัยในตนเองนี้จะช่วยเด็กให้บรรลุเป้าหมายได้สำเร็จมากกว่าเด็กที่ขาดวินัย

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2515:155-157) กล่าวว่า วินัยเป็นสิ่งที่ช่วยแนะแนวความประพฤติของเด็ก คำว่า วินัย หมายถึง การที่เด็กต้องเรียนรู้วิถีทางในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของสังคมของเขา การฝึกวินัยจะเป็นการช่วยให้เด็กได้กระทำสิ่งต่างๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วย เด็กจำเป็นจะต้องได้รับการช่วยเหลือในการสร้างความมีวินัยให้เกิดได้ด้วยตัวเองมากกว่าแรงบังคับภายนอก เป็นการช่วยให้เขาได้กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับเพื่อมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นด้วยความพึงพอใจ

จากความหมายต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปเป็นความหมายของพฤติกรรมกรรมมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนว่าหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามแบบแผนของชั้นเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของวินัย

วินัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก เพราะช่วยเติมความปราถนาของเด็กให้เต็มรวมทั้งให้เกิดการปรับตัวทางบุคลิกภาพและสังคมอย่างมีความสุข (Hurlock 1984: 393) นอกจากนี้วินัยยังเป็นเครื่องสร้างความเป็นระเบียบของมนุษย์ ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทำให้มนุษย์มีค่าขึ้น ทำให้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งต่างๆ ทำให้ต่างจากคนทั่วไปที่ชอบตามใจตัวเอง (วิชาการ 2528: 99-101)

Hurlock (1984) กล่าวถึงความสำคัญของวินัยสำหรับเด็ก ดังนี้

1. วินัยช่วยให้เด็กมั่นใจเพราะเป็นการบอกว่สิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ
2. วินัยช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกผิด หรือ อับอายต่อพฤติกรรมผิด ความรู้สึกที่ไม่สามารถเลี่ยงได้นี้ จะทำให้ไม่มีความสุขและเกิดการปรับตัวที่ไม่ดี วินัยจะช่วยให้เด็กอยู่ในมาตรฐานการยอมรับของสังคม
3. วินัยช่วยให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่ได้รับการสรรเสริญ ทำให้เด็กได้รับความรักและการยอมรับ ที่สำคัญ คือนำมาซึ่งการปรับตัวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและมีความสุข
4. วินัยช่วยรักษาแรงจูงใจในการเสริมแรงตนเอง ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กได้รับสิ่งที่เป็นความต้องการของเขา
5. วินัยช่วยให้เด็กพัฒนาจิตสำนึก มโนธรรม หรือ เสียงภายใน ซึ่งช่วยทำให้มีการตัดสินใจ และควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง

จากความสำคัญของการมีวินัย ซึ่งเป็นเครื่องปลูกฝังการรู้จักควบคุมตัวเองที่ละน้อยเพื่อให้เกิดผลดี บุคคลนั้นจะได้กลายเป็นผู้มีพฤติกรรมน่าพึงปรารถนาในสังคมของตน การชี้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการรู้จักปกครองตนเอง เป็นสิ่งที่ครูจะต้องเอาใจใส่ปลูกฝังอยู่เสมอ จนเป็นอุปนิสัยติดตัวไปในภายหน้า เพื่อความเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป (เมธี บิลันธานนท์ 2523: 327) และการมีระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคม และการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลยอมทำตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด (ปภาณี รัฐิวัฒนา 2523: 28)

การสร้างเสริมพฤติกรรมการมีระเบียบวินัย

การสร้างเสริมพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กนั้นควรเริ่มจากครอบครัว ผู้ที่มีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยก็คือ พ่อและแม่นั่นเอง พ่อแม่จะต้องมีความเข้าใจและชี้แจงเหตุผลให้แก่เด็ก การกระทำต่างๆต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกและมีเหตุผลพอเพียงให้เด็กมีความเชื่อถือ บรรยากาศในบ้านจะทำให้เด็กมีระเบียบวินัย พ่อแม่จะต้องสร้างสัมพันธภาพอันดีกับลูก และต้องยอมให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตนเองซึ่งสุชา จันท์เอม (2511: 49-53) ได้เสนอแนวคิดลักษณะนี้เช่นกันคือผู้ใหญ่จะต้องสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเด็ก ไม่ควรจะบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎข้อบังคับที่วางไว้ การให้เด็กทำอะไรสักอย่างหนึ่งควรจะให้คำแนะนำและชี้แจงแต่โดยดี เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งนั้นอย่างแจ่มแจ้ง และควรยอมให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตนเอง ไม่ควรควบคุมเด็กอยู่ตลอดเวลา ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่างๆที่เขาสามารถทำได้ ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้แก่เด็กจนเกินกำลังของเด็กและพยายามอธิบายคำถามต่างๆที่เด็กสนใจและรับฟังเหตุผลต่างๆของเด็ก ให้ความนับถือในตัวเด็ก ควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ควรยกย่องหรือให้คำชมเชยเด็กเพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจ และแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก ผู้ใหญ่ต้องเป็นคนมีเหตุผลและคงเส้นคงวา สามารถอธิบายเหตุผลต่างๆให้เด็กเกิดความเข้าใจ ก่อนที่จะให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ควรลงโทษด้วยเหตุผล อย่าใช้อารมณ์

ในต่างประเทศได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการฝึกวินัยในเด็กได้แก่ การศึกษาของBaumrind (Baumrind 1973 อ้างถึงใน Grusec 1988: 171) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีลักษณะควบคุมอย่างเข้มงวด และควบคุมโดยการลงโทษ โดยการควบคุมของพ่อแม่ไม่ได้วัดจากทัศนคติต่อการลงโทษที่จำกัด หรือ ก้าวร้าว แต่วัดจากวินัยที่เข้มงวด โดยดูจากกิจกรรมของ

เด็กที่อยู่ในกฎข้อบังคับอย่างสม่ำเสมอ และความรู้สึกของเด็กที่ถูกควบคุมพฤติกรรม ซึ่งแบ่งพฤติกรรมระหว่างพ่อแม่และเด็ก ออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ แบบ Authoritarian แบบ Authoritative และแบบ Permissive ผลการศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่มีลักษณะ Authoritarian จะมีลักษณะควบคุมสูง ทำให้เกิดการสูญเสียความเป็นอิสระของตัวเอง โดยเฉพาะเด็กผู้ชาย ส่วนพ่อแม่ที่มีลักษณะ Authoritative จะชี้แนะกิจกรรมสำหรับเด็กอย่างมีเหตุผลรวมทั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มีการตั้งมาตรฐานของความประพฤติ การยอมรับกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผลแต่เคารพในความสามารถและความแตกต่างของเด็ก การสอนวินัยจะเป็นลักษณะที่มีบรรยากาศอบอุ่นมีความรักต่อกัน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการของพฤติกรรมมีระเบียบวินัยเพิ่มขึ้น และพ่อแม่ที่มีลักษณะ Permissive จะเห็นด้วยและยอมรับการกระทำของเด็ก ให้อิสระ ขาดการควบคุมและบังคับเด็ก ทำให้เด็กขาดความรับผิดชอบต่องานบ้าน ความเป็นมิตรกับเพื่อน และความร่วมมือกับผู้ใหญ่ (Baumrind 1971 อ้างถึงใน Grusec 1988: 172) ส่วน Hoffman (1970: 339-349) ได้ศึกษาการฝึกวินัย 3 วิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การปล่อยปละละเลย และการรวมอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ฝึกวินัยเด็กโดยวิธีการให้เหตุผล จะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกวินัยโดยวิธีการปล่อยปละละเลยและการรวมอำนาจ

สำหรับในโรงเรียนนั้น ครูเป็นผู้ให้ความรู้และฝึกอบรมการมีระเบียบวินัยให้แก่เด็ก นอกจากนี้เด็กยังต้องพบกับสภาพแวดล้อมต่างๆในโรงเรียน ได้แก่ สภาพห้องเรียน ระเบียบวินัยของโรงเรียน ลักษณะการอบรมสั่งสอนของครูรวมทั้งเพื่อนนักเรียนต่างๆ ประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับขณะอยู่ในโรงเรียน การเรียนรู้วิชาการและคำอบรมสั่งสอน กิจกรรมทางสังคม ตลอดจนความสำเร็จ ความภาคภูมิใจ หรือ ความล้มเหลวผิดหวังในการเรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเข้าสังคมต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลในการกำหนดลักษณะนิสัย และแบบแผนของพฤติกรรมต่างๆแก่เด็กทั้งสิ้น

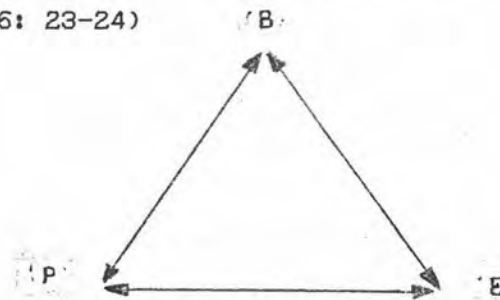
การสร้างวินัยในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ วินัยนับเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ครูจะต้องเป็นผู้คอยแนะแนวทางการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เพราะวินัยเกิดจากรากฐานของประสบการณ์ในการเรียนรู้กับสภาพสิ่งแวดล้อม วินัยควรมีทั้งส่งเสริม บังคับและปราบปราม โดยมีความต่อเนื่องและจริงจัง อีกทั้งต้องปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นไปในทางส่งเสริมวินัยด้วย วินัยเกิดขึ้นด้วยแรงจูงใจและแรงบังคับเกิดด้วยความสมัครใจ การรักษาวินัยเป็นการควบคุมและส่งเสริมความประพฤติของคนในสังคม ให้ปฏิบัติตาม

ระเบียบข้อบังคับของสังคม นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังเจตคติ พฤติกรรมและการฝึกฝนจิตใจของคนให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในการมีวินัยในตนเอง (ประวิณ ณ นคร 2527: 5-6) การเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยนับว่าเป็นการรักษาวินัยที่ดีที่สุด เพราะเป็นการทำให้ประพฤติดีด้วยความสำนึกในความดีที่เป็นสิ่งประกันความประพฤติชั่ว โดยทำความเข้าใจและศึกษาวินัยที่กำหนดขึ้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน และสร้างเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงความสำคัญของวินัยว่าเป็นมาตรการที่จะช่วยให้การทำงานร่วมกันนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และก่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม (พนัส หันนาคินทร์ 2526: 240-242)

อย่างไรก็ตาม การสร้างเสริมพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยโดยการออกระเบียบที่ดีจะต้องอาศัยพัฒนาการของเด็ก เป็นระเบียบที่เด็กสามารถปฏิบัติตามได้และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ครูต้องมีสติ อารมณ์ดี เป็นกันเองกับเด็ก ยอมรับในความสามารถของเด็กแต่ละคน (ทวี ท่อแก้วและคณะ 2515: 68-69) ครูควรตระหนักถึงคุณค่าและความสามารถของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการสร้างเสริมวินัยได้แก่ การมองโลกในแง่ดี เคารพกฎเกณฑ์ มีความไว้วางใจและมีความสนใจ เอาใจใส่ คุณสมบัติเหล่านี้ควรเป็นหลักของครู เพื่อสร้างเสริมวินัยให้เกิดขึ้นในโรงเรียนและเป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จในการมีสัมพันธภาพของบุคคล (Purkey and Strahan 1986 อ้างถึงใน Schmidt 1989: 14) วินัยที่ดีนั้นจะต้องเกิดจากสัมพันธภาพที่สอดคล้องกันระหว่างครูและเด็ก ซึ่งเป็นผลที่จะสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการมีระเบียบวินัย การสร้างวินัยควรให้เด็กปฏิบัติตามระเบียบโดยที่เด็กได้เข้าใจเหตุผล และเห็นดีเห็นงามจากการปฏิบัติตามระเบียบนั้น อย่าให้เด็กรู้สึกถูกบังคับ (พนัส หันนาคินทร์ 2513: 215) วินัยที่ดีไม่เป็นเพียงให้ผลในทันทีเท่านั้น แต่ต้องให้เป็นนิสัยที่ต่อเนื่องไปและสนับสนุนทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเรียนด้วย (Phillips, L.E. and Wiener, D.N. 1972: 28) การให้แรงเสริมทันที และถูกต้องเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนที่ดี และการมีวินัยในตนเอง (เรื่องเดียวกัน หน้า 34) และวินัยที่ดีควรเป็นการเรียนรู้ที่มีระบบเป็นขั้นตอน การมีวินัยที่ดีในโรงเรียนจะช่วยสร้างเสริมวินัยในตนเองจนกลายเป็นพฤติกรรมที่กระทำเป็นประจำ วินัยในตนเองจะส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในตนเองและมีผลกระทบต่ออารมณ์ของบุคคลและความมั่นใจ (เรื่องเดียวกัน หน้า 206) การควบคุมเพื่อให้มีวินัยควรเปลี่ยนแปลงไปตามวัยและการเจริญเติบโตของเด็ก ทั้งนี้การกำหนดข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่างๆควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการพัฒนาของเด็กแต่ละวัยด้วย (Tanner 1978: 20)

ทฤษฎีปัญญาทางสังคม

ทฤษฎีปัญญาทางสังคมของ Bandura กล่าวว่า พฤติกรรม(behavior)ของบุคคล เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ คือ พฤติกรรม(behavior) องค์ประกอบของบุคคล(personal factors) และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม(environmental influences) โดยที่องค์ประกอบทั้งสามนี้ต่างก็เป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน ดังแสดงในภาพที่ 1 (Bandura 1986: 23-24)

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B)
องค์ประกอบของบุคคล (P) และสภาพแวดล้อม (E)

ตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมหรือปัญญาทางสังคม ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่า นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (elementary reflex) แล้ว มนุษย์ไม่ได้ถูกจัดเตรียมให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆ ได้เอง แต่จะต้องมีการเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น (Bandura 1977: 16)

แบนดูรา(Bandura 1986 อ้างถึงใน ธีระพร อูวรรณไพ 2532 : 315-321)ได้แบ่งวิธีการเรียนรู้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การเรียนรู้จากการสังเกต(observational learning)
2. การเรียนรู้จากการกระทำ(enactive learning)

การเรียนรู้จากการสังเกต (observational learning)

การเรียนรู้มักเป็นเรื่องของกิจกรรมการประมวลข่าวสาร หมายถึง คำพูด ลายลักษณ์อักษร ลักษณะหรือรายละเอียดของการทำพฤติกรรม และสภาพแวดล้อมของการทำพฤติกรรม การเรียนรู้การทำพฤติกรรมส่วนมาก มาจากการสังเกตตัวแบบซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง โดยบุคคลจะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น แล้วสร้างความคิดว่าจะสร้างพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร ความคิดนี้ได้จากการรับข่าวสารต่างๆมาประมวล โดยแปลงสภาพเป็นการแทนด้วยสัญลักษณ์ที่จะเป็นเครื่องชี้แนะการกระทำในโอกาสต่อมา

การมีตัวแบบ(modeling) หมายถึง กระบวนการทำให้เหมือนทางจิต คือได้รวมเอากระบวนการทางจิตวิทยาในการรับข่าวสาร เก็บจำข่าวสาร การกระทำและการจูงใจเข้าไว้ด้วย ซึ่งอิทธิพลของการมีตัวแบบมีผลกระทบท่างจิตกว้างขวางกว่าการเลียนแบบ ส่วนการเลียนแบบ(imitation) หมายความว่า การทำพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Bandura 1986: 48-49 อ้างถึงใน จีระพร อูวรรณโณ 2532 : 315) และการมีตัวแบบสามารถผ่านสื่อได้ 4 ประเภท ได้แก่ (Bandura 1986: 70-72 อ้างถึงใน จีระพร อูวรรณโณ 2532 : 315-316)

1. การมีตัวแบบทางพฤติกรรม(behavioral modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมให้บุคคลเห็น เช่น พ่อสูบบุหรี่ให้ลูกเห็น ครูทิ้งขยะลงถังขยะให้นักเรียนเห็น เป็นต้น แบบดูราเห็นว่าการมีตัวแบบทางพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการสอนพฤติกรรมใหม่มาก ส่วนมากจะเกิดขึ้นโดยตัวแบบไม่ได้ตั้งใจจะแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างแก่ผู้สังเกตโดยตรง

2. การมีตัวแบบทางวาจา(verbal modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่พูดบอกหรือเขียนบอกว่าจะทำอะไรได้อย่างไร มนุษย์สามารถทำสิ่งต่างๆได้มากมายจากการฟัง การพูดบอกของผู้อื่น หรือจากการอ่านสิ่งที่ผู้อื่นเขียนขึ้น เช่น การประกอบอุปกรณ์ต่างๆเข้าด้วยกัน การศึกษาวิชาต่างๆจากหนังสือ การมีตัวแบบทางวาจานี้อาจใช้ประกอบกับการมีตัวแบบทางพฤติกรรม หรือตัวแบบสัญลักษณ์ หรือตัวแบบสัมผัสร่วมด้วยได้

3. การมีตัวแบบสัญลักษณ์(symbolic modeling) หมายถึง การมีตัวแบบภาพผ่านสื่อต่างๆ คือ วิทยุโทรทัศน์ วีดิทัศน์(videotape) จานภาพ(video disk) ภาพยนตร์ หนังสือคอมพิวเตอร์และสื่อภาพอื่นๆ การมีตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านทางสื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์นั้นนับวันจะมีอิทธิพลต่อมนุษย์มากขึ้น มนุษย์ทุกวัยเรียนรู้สิ่งต่างๆมากมายทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านสื่อเหล่านี้ สิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ทรงผมหรือกิริยาอาการที่แปลกใหม่ และที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมต่างๆ

4. การมีตัวแบบสัมผัส (kinesthetic modeling) ใช้ประโยชน์ได้มากกับการสอนให้คนหูหนวกและตาบอดฝึกพูด ผู้เรียนจะพยายามเลียนแบบเสียงของครูโดยการสัมผัสริมฝีปากและคอของครูซึ่งเป็นตัวแบบให้กับนักเรียน ส่วนคนตาบอดหรือตาพิการแต่ฟังเสียงได้ยินก็สามารถเรียนการพูดได้จากการสัมผัสประกอบคำอธิบายด้วยวาจาจากครู

อิทธิพลของตัวแบบ

Bandura กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ ดังนี้ (Bandura 1986: 49-51)

1. ผลในการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning Effects) ผู้สังเกตได้รับความสามารถทางปัญญา และรูปแบบพฤติกรรมใหม่ๆจากการสังเกตผู้อื่น และการเรียนรู้ทำให้เกิดรูปแบบของพฤติกรรมใหม่ มาตรฐานการตัดสินใจ ความสามารถทางปัญญาและกฎต่างๆที่ใช้สร้างพฤติกรรม การเรียนรู้โดยการสังเกตจะเห็นได้ชัดเจนที่สุดเมื่อตัวแบบได้แสดงการคิด หรือ พฤติกรรมในรูปแบบใหม่ที่ผู้สังเกตไม่เคยมีมาก่อน แต่หลังจากการสังเกตก็แสดงพฤติกรรมคล้ายกับตัวแบบได้ อิทธิพลของตัวแบบสอนให้นำความสามารถย่อยมาจัดเป็นกฎต่างๆในการสร้างพฤติกรรมใหม่

2. ผลในการยับยั้งและไม่ยับยั้งในการแสดงพฤติกรรม (Inhibitory and Disinhibitory Effects) อิทธิพลของตัวแบบมีผลในการเพิ่มหรือลดการยับยั้งพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้มาก่อน ผลของตัวแบบในการยับยั้งพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่เกี่ยวกับการกระทำ และผลกระทบจากการกระทำนั้น ผลกระทบต่อบุคคลในการยับยั้งพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ

- 2.1 การตัดสินใจของผู้สังเกตในความสามารถแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ
- 2.2 การรับรู้ถึงผลกระทบของพฤติกรรมตามตัวแบบว่ามีผลทางบวกหรือทางลบ
- 2.3 การลงความเห็นว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบแล้ว จะได้รับผลที่คล้ายหรือต่างจากผลกระทบที่ตัวแบบได้รับ

ผลของการยับยั้งพฤติกรรมนั้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้สังเกตลดการกระทำตามตัวแบบ

หรือยับยั้งพฤติกรรมนั้น เป็นผลมาจากการเห็นตัวแบบได้รับผลกระทบทางลบ ส่วนการไม่ยับยั้งพฤติกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อผู้สังเกตเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่ได้รับผลกระทบทางลบ ผู้สังเกตก็จะแสดงพฤติกรรมที่เคยถูกยับยั้งนั้นมากขึ้น

3. ผลในการส่งเสริมการกระทำ (Response Facilitation Effects) การกระทำของตัวแบบ ถือได้ว่าเป็นเครื่องชี้แนะพฤติกรรมที่บุคคลได้เรียนรู้มาแล้ว แต่ไม่แสดงออกมา เพราะขาดตัวจูงใจให้กระทำ ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมการช่วยเหลือ การอาสาสมัคร ความคิดสร้างสรรค์ การแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ หรือ แม้แต่การเลือกอาหารและเครื่องแต่งกาย ด้วยเหตุนี้ตัวแบบจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้บุคคลกระทำตาม โดยการชี้แนวทางและสนับสนุนให้แสดงพฤติกรรมนั้น

4. ผลในการส่งเสริมการกระทำในสิ่งแวดล้อมอื่น (Environmental Enhancement Effects) พฤติกรรมของตัวแบบไม่เพียงแต่ชี้แนะการกระทำที่คล้ายกับการกระทำที่ได้เรียนรู้มาเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้สังเกตมีความใส่ใจต่อสภาพแวดล้อมอื่นที่พอใจอีกด้วย ด้วยเหตุผลนี้ผู้สังเกตจึงอาจใช้วัตถุเดียวกัน หรือ สภาพแวดล้อมที่ได้เรียนรู้มาไปในทางอื่นที่ไม่ใช่วิธีการเดิม หรือ วัตถุประสงค์เดิมก็ได้ ถึงแม้ว่าการกระทำที่คล้ายกัน บางครั้งเป็นผลมาจากการชี้แนะความใส่ใจมากกว่าการชี้แนะพฤติกรรม

5. ผลในการกระตุ้นอารมณ์ (Arousal Effects) การมีปฏิสัมพันธ์ตามปกติจะนำไปสู่การแสดงออกทางอารมณ์ การเห็นตัวแบบแสดงอารมณ์มีผลถึงแนวโน้มการกระตุ้นอารมณ์ของผู้สังเกตด้วย การกระตุ้นอารมณ์อย่างสูงขึ้นอยู่กับมารวมอย่างไร สามารถเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงเป็นพฤติกรรมได้หรือไม่ เมื่ออารมณ์เป็นตัวเชื่อมกับสถานที่ บุคคล หรือสิ่งของ ผู้สังเกตจะพัฒนาปฏิกิริยาทางอารมณ์ให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์นั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลของตัวแบบนี้มีหน้าที่เป็นผู้แนะนำ ผู้ยับยั้งและ ไม่ยับยั้งพฤติกรรม ผู้ส่งเสริมสิ่งเร้าและผู้กระตุ้นอารมณ์ ถึงแม้ว่าจะทำหน้าที่แตกต่างกัน แต่โดยปกติแล้วตัวแบบจะทำหน้าที่เหล่านี้ไปพร้อมๆกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อตัวแบบแสดงความก้าวร้าวแบบใหม่ ตัวแบบจะเป็นทั้งผู้สอนและผู้ไม่ยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าว คือ เมื่อผู้สังเกตเห็นตัวแบบถูกลงโทษ ตัวแบบก็จะทำให้ผู้สังเกตยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้โดยการสังเกต ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา โดยเลือกใช้ตัวแบบสัญลักษณ์จากวีดิทัศน์ เนื่องจากเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลในสังคม สามารถสื่อให้ผู้สังเกตได้รับรู้ทั้งภาพ สีและเสียงพร้อมกัน ซึ่งช่วยดึงดูดความตั้งใจในการสังเกต (Bandura 1977: 24-39)

การที่บุคคลสามารถเรียนรู้จากการสังเกตได้นั้น ต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 กระบวนการ คือ (Bandura 1986: 51-70 อ้างถึงใน วีระพร อูวรรณโณ 2532: 316-320)

1. กระบวนการใส่ใจ (attentional processes)
2. กระบวนการเก็บจำ (retention processes)
3. กระบวนการกระทำ (production processes)
4. กระบวนการจูงใจ (motivational processes)

1. กระบวนการใส่ใจ (attentional processes) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ใส่ใจ และสนใจในการรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบ กระบวนการนี้เป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้จากการสังเกต และเป็นตัวกำหนดว่าจะเลือกสังเกตจากตัวแบบใด หรือเลือกพฤติกรรมใดจากตัวแบบนั้น ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการใส่ใจ ได้แก่

1.1 คุณสมบัติของกิจกรรมที่เป็นตัวแบบ อัตราและระดับของการเรียนรู้จากการสังเกตเป็นผลมาจากกิจกรรมของตัวแบบที่มีความเด่นชัด จำแนกได้และมีความซับซ้อนน้อย การกระทำที่มีลักษณะง่าย ๆ มีความเด่นชัดสูงจะเรียนรู้ได้โดยผ่านการสังเกต อย่างไรก็ตามในเด็กเล็กซึ่งทำให้เขาได้ง่ายและขาดทักษะในการใส่ใจ จะเรียนรู้อย่างใส่ใจได้ยาก ถึงแม้ว่าเป็นการเรียนรู้การกระทำง่าย ๆ การดึงดูดการใส่ใจที่เป็นธรรมชาติในกิจกรรมที่เป็นตัวแบบช่วยในการเรียนรู้จากการสังเกต ตัวอย่างเช่น เด็กทารกจะใส่ใจกับกิจกรรมของตัวแบบที่เด่นชัดในด้านวัตถุและเสียงได้ดีกว่าตัวแบบลักษณะเหมือนกัน พ่อแม่จึงพยายามแสดงพฤติกรรมที่เห็นเด่นชัดเพื่อเป็นตัวแบบให้เด็กใส่ใจ คุณสมบัติของกิจกรรมที่เป็นตัวแบบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการเรียนรู้จากการสังเกต

1.2 การกำหนดผู้สังเกต กระบวนการใส่ใจไม่ได้เป็นเพียงการรับข้อมูลทางความรู้สึกอย่างง่ายที่มากกระทบต่อบุคคล แต่ยังรวมถึงการสำรวจแนวทางของตนเองต่อสภาพ

แวดล้อมและการรับรู้ที่มีความหมายจากเหตุการณ์ที่มีตัวแบบ การรับรู้ที่เกิดจากความเข้าใจมาก่อน ความสามารถทางปัญญาและการรับรู้ของผู้สังเกตจึงเป็นตัวจำกัดความสามารถในการเรียนรู้จากการสังเกต ถ้าเหตุการณ์ที่มีตัวแบบเกิดขึ้นในอัตราหรือระดับที่ซับซ้อนเกินกว่าทักษะทางปัญญาของผู้สังเกตแล้ว ก็จะไม่เกิดการเรียนรู้จากการสังเกต ด้วยเหตุนี้การแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ ของตัวแบบจึงจำเป็นต่อการเข้าใจอย่างเพียงพอ อิทธิพลของตัวแบบมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อถือได้เมื่อปรับความสามารถทางปัญญาของผู้สังเกตได้ ถ้าผู้สังเกตมีทักษะทางปัญญาและความรู้มาก่อนมากเท่าไร ยิ่งทำให้การเรียนรู้จากการสังเกตเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

1.3 คุณค่าของการใช้ประโยชน์ การแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบจะแปรผันตามการใช้ประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่มีความสำเร็จเป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกตก็จะได้รับการใส่ใจมากกว่าพฤติกรรมที่ไม่มีประโยชน์ การเลือกใส่ใจเป็นผลมาจากความคาดหวังจากการเปรียบเทียบสถานการณ์ต่างๆ ว่าตัวแบบในเหตุการณ์มีประโยชน์ต่อผู้สังเกตหรือไม่ ถ้ามีประโยชน์ก็จะเกิดการใส่ใจที่จะกระทำตามตัวแบบมากขึ้น และคาดหวังจากผลกรรมที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้สังเกต บุคคลจะให้ความสนใจอย่างมากต่อการกระทำที่ตัวแบบได้รับรางวัลหรือได้รับผลกระทบทางบวก นั่นคือผู้สังเกตจะให้ความสนใจและกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบที่เกิดประโยชน์แต่จะละเลยหรือหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เกิดประโยชน์หรือเกิดผลไม่ดี

1.4 การโน้มน้าวให้เกิดความดึงดูดใจ ตัวแบบที่น่าสนใจหรืออาจจะได้รับรางวัลมีแนวโน้มจะได้รับการใส่ใจมากกว่าตัวแบบที่ขาดคุณลักษณะดึงดูดใจและจะถูกละเลยหรือปฏิเสธการใส่ใจ ถึงแม้ว่าจะมีคุณสมบัติมากในด้านอื่นก็ตาม

2. กระบวนการเก็บจำ (retention processes) เป็นกระบวนการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบแล้วเก็บจำไว้ การสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบจะไม่มีอิทธิพลต่อบุคคลเลยถ้าจำพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ การเก็บจำพฤติกรรมของตัวแบบเป็นความจำในรูปแบบของสัญลักษณ์ซึ่งจะกลายเป็นความจำที่ถาวร ความสามารถในการจำพฤติกรรมโดยใช้สัญลักษณ์นี้ ต้องอาศัยการเรียนรู้จากการสังเกตเป็นอย่างมาก

การถ่ายโยงให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ การเก็บจำนี้จะนำไปสู่การถ่ายโยงพฤติกรรมและการสร้างลักษณะข้อมูลใหม่เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นๆ พฤติกรรมของตัวแบบส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องมากมายเกินกว่าที่จะจดจำหรือพรรณนาได้หมด ดังนั้นผู้เรียนรู้จึงต้องโยงสิ่งที่

สังเกตได้มาสรุปเป็นสัญลักษณ์ทางมโนภาพและคำพูด เพื่อให้ได้ลักษณะและโครงสร้างที่สำคัญของพฤติกรรมจากตัวแบบ การถ่ายโยงให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์นี้ช่วยให้เก็บจำพฤติกรรมที่สังเกตจากตัวแบบง่ายขึ้นมาก เพราะสัญลักษณ์เหล่านี้จะเป็นตัวแทนทางปัญญาในรูปของมโนทัศน์ กฎ และข้อความต่างๆซึ่งจะช่วยชี้แนะให้แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้

นอกจากนี้การเก็บจำจะได้ผลมากขึ้น ถ้าผู้สังเกตทบทวนสิ่งที่จำไว้เสมอๆโดยการทบทวนทางปัญญา เป็นการนำแบบพฤติกรรมของตัวแบบมาทบทวนในใจว่าจะควรจำในลักษณะใดหรือทบทวนการกระทำตามแบบแผนการกระทำที่ได้สังเกตมา บุคคลที่มีการทบทวนทางปัญญาและทางการกระทำมากก็มีโอกาสจะเก็บจำแบบแผนพฤติกรรมของตัวแบบไว้ได้มาก บุคคลใดที่มีทักษะทางปัญญาดี และโครงสร้างทางปัญญาเป็นระบบที่เป็นระเบียบ ก็สามารถเก็บจำแบบแผนพฤติกรรมต่างๆที่พบเห็นได้มากกว่าบุคคลที่มีลักษณะนี้น้อย

3. กระบวนการกระทำ (production processes) เป็นกระบวนการแปลงมโนทัศน์ทางสัญลักษณ์ให้เป็นการกระทำที่เหมาะสม การกระทำที่เป็นแบบส่วนใหญ่นี้ นำเสนอเป็นมโนทัศน์และกฎของการกระทำที่เฉพาะเจาะจง การสร้างพฤติกรรมเป็นผลมาจากการจัดระยะการตอบสนองของการกระทำอย่างถูกต้องตรงตามมโนทัศน์ของการกระทำนั้น กระบวนการสร้างพฤติกรรมในระยะแรกจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการจับคู่ของมโนทัศน์ คือ เมื่อผู้สังเกตเริ่มแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบแล้ว จะมีการเปรียบเทียบการกระทำของตนกับมโนทัศน์เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น ถ้าผู้สังเกตมีมโนทัศน์ของพฤติกรรมถูกต้องมากเท่าไรการแสดงพฤติกรรมก็ยิ่งถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น

การที่ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นกับความพร้อมทางกายในการทำตามตัวแบบและทำพฤติกรรมย่อยต่างๆได้หรือไม่ นอกจากนี้ยังขึ้นกับการได้รับข้อมูลย้อนกลับทั้งจากการสังเกตตนเอง หรือจากคำบอกกล่าวของผู้อื่นอีกด้วย

4. กระบวนการจูงใจ (motivational processes) เนื่องจากบุคคลจะไม่ทำพฤติกรรมทุกอย่างที่ได้เรียนรู้มา ทั้งที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะรับ และเก็บจำพฤติกรรมตามตัวแบบและแสดงออกมาได้ ซึ่งเป็นการแสดงถึงข้อแตกต่างของการเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรม ถ้าเรารู้ว่าพฤติกรรมนั้นให้ประโยชน์น้อยหรือเสี่ยงต่อการถูกลงโทษก็จะไม่แสดงพฤติกรรมออกมา แต่ถ้าพฤติกรรมให้ผลทางบวกก็เป็นตัวจูงใจให้แสดงพฤติกรรมออกมา

การเรียนรู้พฤติกรรมโดยการสังเกตนั้นมีอิทธิพลมาจากตัวจูงใจ (Incentives) มี 3 ประการ คือ

1. ตัวจูงใจภายนอก (External Incentives) หมายถึง ตัวจูงใจที่อยู่ภายนอกตัวบุคคล ได้แก่

- สิ่งที่จับต้องได้เช่น รางวัล เงิน หรือ สิ่งของ
- การกระตุ้นประสาทรับรู้ทั้งที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจสำหรับบุคคล
- ปฏิกริยาจากผู้อื่นทั้งที่เป็นปฏิกริยาทางบวก เช่น ชื่นชมยินดี ยกย่องชมเชย หรือปฏิกริยาทางลบ เช่น ตำหนิติเตียน
- ความพอใจที่สามารถควบคุมเหตุการณ์ต่างๆได้โดยทำพฤติกรรมตามตัวแบบ

2. ตัวจูงใจที่เห็นคนอื่นได้รับ (Vicarious Incentives) หมายถึง ตัวจูงใจที่เห็นผู้อื่นได้รับจากการกระทำพฤติกรรมหนึ่งๆซึ่งอาจเป็นตัวจูงใจที่น่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนา สำหรับผู้สังเกต ก็จะทำให้ผู้สังเกตทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นได้ เช่น นักเรียนที่เห็นเพื่อนหนีโรงเรียนแล้วถูกรุติ ก็จะทำให้ผู้เรียนไม่อยากหนีโรงเรียนเพราะอาจถูกรุติด้วย

3. ตัวจูงใจของตนเอง (Self- Incentives) หมายถึง ตัวจูงใจที่บุคคลให้กับตนเอง ได้แก่ ตัวจูงใจที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้ซึ่งบุคคลจะให้กับตนเองในการจูงใจตนเองให้ทำ หรือไม่ทำพฤติกรรมตามตัวแบบ เช่น นักเรียนที่เล่นเปียโนได้ตามที่ครูสอน อาจให้รางวัลตนเองโดยการซื้อของที่ตนเองชอบให้ตนเอง ตัวจูงใจอีกอย่าง คือ การประเมินตนเองโดยบุคคลจะมีมาตรฐานสำหรับการทำสิ่งต่างๆเป็นตัวจูงใจให้ตนทำหรือละเว้นการกระทำนั้นๆตามตัวแบบ นักเรียนที่มีมาตรฐานของตนเองว่าจะไม่ก้าวร้าวผู้อื่นทางกาย แม้ได้เห็นตัวแบบที่ก้าวร้าวมากมาย เขาก็จะไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อผู้อื่น

ปัจจัยด้านลักษณะของผู้สังเกตตามที่แบนดูรากล่าวถึงลักษณะ 3 อย่าง คือ

1. การชอบตัวจูงใจต่าง ๆ มากกว่ากัน หมายถึง การที่บุคคลแต่ละคนมีความชอบตัวจูงใจบางประเภทมากกว่าตัวจูงใจอีกบางประเภท เช่น บางคนชอบตัวจูงใจที่ทำให้ตนสบายใจ บางคนชอบตัวจูงใจที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้เท่านั้น เป็นต้น

2. ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคม หมายถึง ความลำเอียงในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของตัวแบบว่าเหมาะสมกับตนเองหรือไม่หากพฤติกรรมใดไม่เหมาะสมกับตนก็จะจูงใจให้บุคคลไม่ทำตามตัวแบบ แต่หากพฤติกรรมใดเหมาะสมก็จะจูงใจให้บุคคลทำตามตัวแบบ

3. มาตรฐานภายใน หมายถึง มาตรฐานที่คนแต่ละคนมีอยู่ในใจของตนเองว่าพฤติกรรมเช่นไรของตัวแบบที่ตนจะทำตาม และพฤติกรรมเช่นไรที่ตนจะไม่ทำตาม

นอกจากนี้ แบนดูรา ได้กล่าวถึงการเรียนรู้โดยการสังเกตในเด็กที่มีอายุมากกว่าว่าจะเรียนรู้จากการสังเกตได้มากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า จากการเลียนแบบของเด็กทารกซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นมาก (Instantaneous imitation) เด็กที่มีอายุน้อย จะเลียนแบบท่าทาง หรือ คำพูดของผู้ใหญ่อย่างทันทีทันใด โดยจะไม่เกิดขึ้นอีกเลยหลังจากช่วงเวลานั้นผ่านไป แล้ว แต่ในเด็กที่มีอายุมากกว่า มีประสบการณ์มากกว่า จะสามารถเชื่อมโยงคำ หรือ ความนึกคิดเข้ากับสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ ได้มากกว่า จึงสามารถเก็บสะสมสัญลักษณ์เหล่านั้น เพื่อที่จะนำกลับมาใช้ในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในเวลาต่อมาได้อีก ไม่เพียงแต่ว่าสิ่งที่สังเกตได้นั้นจะต้องถูกรวบรวมไว้ในความจำ แต่สิ่งที่เก็บรวบรวมไว้นั้นจะต้องใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยการเปลี่ยนรูปจากความเข้าใจไปสู่การกระทำที่เห็นได้ ในทางตรงกันข้าม สำหรับเด็กที่มีอายุน้อยจะไม่สามารถนำความรู้ หรือ สัญลักษณ์ที่เก็บสะสมไว้ นำกลับมาออกมาเป็นรูปแบบของการกระทำได้เลย (Bandura 1977: 30) จากการศึกษาของ Newcomb and Collins (1979) (Miller P.H. 1989: 240) ศึกษาผลของการเรียนรู้โดยการสังเกตของเด็ก พบว่า เด็กโตมีความเข้าใจและระลึกได้ในเรื่องคุณลักษณะ พฤติกรรม แรงจูงใจ และผลกรรมของพฤติกรรมที่ตามมาจากการดูเรื่องราวในโทรทัศน์ได้มากกว่าเด็กเล็ก ในขณะที่เด็กเล็กนั้นจะไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมจากตัวแบบและผลกรรมของพฤติกรรมที่ตามมาได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเด็กโตสามารถฝึกฝนพฤติกรรมที่เรียนรู้จากการสังเกตได้ดีกว่าเด็กเล็ก

การเรียนรู้จากการกระทำ (enactive learning)

การเรียนรู้จากการกระทำเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงว่าการกระทำพฤติกรรมใดจะก่อให้เกิดผลกรรมทางบวกหรือทางลบ ผลกรรมนี้ทำหน้าที่ 3 ด้านคือ (Bandura 1977: 16-22; Bandura 1986 : 111 อ้างถึงใน ธีระพร อูวรรณโณ 2532 : 321-322)

1. ด้านการให้ข้อมูล ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคล ให้ข้อมูลได้ว่าการกระทำใดนำไปสู่ผลกรรมทางบวก เช่น ได้รับคำชม ได้รับรางวัล หรือ ทำให้ตนสบายใจ หรือ ผลกรรมทางลบ เช่น ถูกตำหนิ ถูกลงโทษ หรือ ทำให้ตนไม่สบายใจ บุคคลสามารถสังเกตผลกรรมของการกระทำนี้แล้วนำมาคิด เก็บจำ ทำให้เลือกการตอบสนองที่เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้นๆ และใช้พิจารณาในอนาคตว่า ตนควรทำพฤติกรรมนั้นอีกหรือไม่

2. ด้านการจูงใจ ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำมีความหมายสำหรับบุคคลในฐานะเป็นตัวจูงใจให้ทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นอีก ผลกรรมใดเป็นที่พึงพอใจก็จะจูงใจให้บุคคลทำพฤติกรรมนั้นอีก ส่วนผลกรรมใดไม่เป็นที่พึงพอใจก็จะจูงใจให้ละเว้นการทำงานพฤติกรรมนั้นอีก

3. ด้านการเสริมแรง ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำเป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้บุคคลทราบหรือเป็นการยืนยันความคาดหวังที่มีมาก่อน ว่าการกระทำใดก่อให้เกิดผลกรรมทางบวกหรือการเสริมแรง การที่บุคคลกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นหรือคงอยู่ และการกระทำใดก่อให้เกิดผลกรรมทางลบหรือการลงโทษ

จากหลักของทฤษฎีปัญญาทงสังคมนั้น กล่าวได้ว่า การพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ มีพัฒนาการมาจากขบวนการในการเรียนรู้จากการสังเกตโดยผ่านตัวแบบ และการเรียนรู้จากการกระทำ ซึ่งย่อมาคือขบวนการทางปัญญา (cognitive processes) เป็นสื่อกลางที่สำคัญในการเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้งานวิจัยทางด้านการฝึกวินัยในเด็กโดยนักจิตวิทยาพัฒนาการ นับตั้งแต่ช่วงระหว่าง ปีค.ศ. 1950-1960 เป็นต้นมา มีการสร้างแบบทดลองต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างสถานการณ์ต่างๆ เพื่อทำนายและวัดการควบคุมตนเองและบุคลิกภาพ พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับผลของตัวแบบเพิ่มขึ้น Bandura and Mischel (1965 อ้างถึงใน Liebert 1986: 314) ได้ศึกษาในเด็กเกรด 4 และ 5 อายุ 9-10 ปี โดยทดสอบการชะลอการได้รับความพึงพอใจเลือกรับของรางวัล ซึ่งมีชุดของตัวเลือก 14 ชุด ระหว่างรางวัลที่เล็กกว่าแต่ได้รับทันที และรางวัลใหญ่แต่ได้รับทีหลัง ตัวอย่างเช่น ถ้ามเด็กว่าจะเลือกระหว่างรับลูกกวาดแท่งเล็กทันทีหรือจะรับลูกกวาดแท่งใหญ่กว่าแต่ต้องรออีก 1 สัปดาห์ เด็กที่เลือกรับลูกกวาดในแต่ละแบบนี้ก็จะถูกแบ่งให้เข้ากลุ่มตามแต่ละเงื่อนไขซึ่งมี 3 เงื่อนไข คือ

เงื่อนไขที่ 1 เป็นตัวแบบมีชีวิตโดยให้เด็กสังเกตการกระทำของตัวแบบผู้ใหญ่เลือกของรางวัลระหว่างการเลือกรับรางวัลที่มีค่าน้อยและได้ทันที กับการเลือกจะรอรับรางวัลที่มีค่ามาก โดยเด็กที่เลือกรอรับรางวัลใหญ่จะเห็นตัวแบบเลือกที่จะรับรางวัลในทันที เช่น เด็กที่เลือกรอรับ

ชุดหมากกรุกที่ทำด้วยไม้อย่างดีจะเห็นตัวแบบเลือกรับชุดหมากกรุกพลาสติกทันที ส่วนเด็กที่เลือกรับรางวัลทันทีจะเห็นตัวแบบเลือกที่จะรอรับรางวัลใหญ่ เช่น เด็กที่เลือกรับชุดหมากกรุกพลาสติกทันที จะเห็นตัวแบบเลือกรอที่จะรับชุดหมากกรุกที่ทำด้วยไม้อย่างดี

เงื่อนไขที่ 2 เป็นตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งให้เขียนเป็นเรื่องราวมีเนื้อหาและการให้เหตุผล เช่นเดียวกับเงื่อนไขแรก โดยเด็กที่เลือกรอรับรางวัลใหญ่ อ่านผลการเลือกรับรางวัลของตัวแบบเลือกรับรางวัลในทันที ส่วนเด็กที่เลือกรับรางวัลทันที อ่านผลการเลือกรับรางวัลของตัวแบบที่เลือกรอรับรางวัลใหญ่

เงื่อนไขที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุมไม่มีตัวแบบ เด็กจะต้องรอรับรางวัล

การประเมินผลความคงทนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำได้โดยให้เด็กเหล่านี้ ทำการทดสอบเลือกรับรางวัลอีกครั้งภายหลัง 1 เดือน ต่อมา ผลการทดลองนี้พบว่าเด็กที่เห็นตัวแบบรอรับรางวัลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเป็นรอรับรางวัลใหญ่เป็นจำนวนร้อยละ 50 ส่วนเด็กที่เห็นตัวแบบเลือกรับรางวัลทันที ก็เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมารับรางวัลทันที ถึงแม้เมื่อทดสอบอีกภายหลัง 1 เดือนต่อมา ผลก็คงเหมือนเดิม จากผลการทดลองนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแบบที่มีความเด่นชัดทั้งที่เป็นตัวแบบมีชีวิตจริงและตัวแบบสัญลักษณ์ จะสามารถโน้มน้าวจิตใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมควบคุมตนเองได้

จากนั้นต่อมามีการนำตัวแบบมาศึกษาในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การศึกษาของ Peterson, L. และคณะ (1984: 197-203) ศึกษาการเปรียบเทียบปฏิบัติการของเด็กต่อการได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตัวก่อนและหลังผ่าตัดในการเสนอตัวแบบผ่านสื่อ 3 วิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 2-11 ปี จำนวน 44 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการเสนอตัวแบบใดๆ กลุ่มที่สองได้ดูตัวแบบหุ่นจำลองให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวก่อนและหลังผ่าตัดอย่างถูกต้อง กลุ่มที่สามดูตัวแบบเป็นเด็กให้ข้อมูลอย่างถูกต้องผ่านสื่อวีดิทัศน์ และกลุ่มที่สี่ดูตัวแบบเป็นผู้ป่วยเด็กที่มักให้ข้อมูลไม่ถูกต้องผ่านสื่อภาพยนตร์ทางการค้า เด็กทุกกลุ่มได้รับการสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมจากพ่อแม่ พยายามร่วมกับผู้วิจัย พบว่าเด็กกลุ่มทดลองทั้งสามกลุ่มมีความรู้สึกริวิตกกังวลและเป็นทุกข์ลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างการเสนอตัวแบบผ่านสื่อทั้งสามวิธี อย่างไรก็ตามแสดงให้เห็นว่า ตัวแบบสามารถลดความรู้สึกริวิตกกังวล และเป็นทุกข์ของเด็กกลุ่มทดลองลงได้

นอกจากนี้ Winett และคณะ (1985: 33-34) ได้ศึกษาผลของตัวแบบโทรทัศน์มาใช้
 อนุรักษ์พลังงานเพื่อการอยู่อาศัยโดยใช้หลักการร่วมของการสื่อสาร การเรียนรู้ทางสังคมและ
 การวิเคราะห์พฤติกรรมมาใช้ เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งผ่านตัวแบบภาพยนตร์ทางโทรทัศน์
 กลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวผู้อยู่อาศัยระดับกลาง มีบุตร 1-2 คน อายุประมาณ 38 ปี จำนวน
 150 ครอบครัว มีการใช้พลังงานไฟฟ้าและก๊าซ เครื่องมือที่ใช้เป็นโปรแกรมทางโทรทัศน์ชุด
 Summer Breeze มีความยาว 20 นาที ส่งผ่านระบบเคเบิล (cable T.V.) เป็นเรื่องราวของ
 ชาวบ้านในหมู่บ้านปรึกษากันเรื่องประหยัดพลังงาน มีขั้นตอนการวางแผนงานและปฏิบัติโดยตัวแบบ
 แสดงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พลังงานและการใช้พลังงานอย่างประหยัด พบว่าช่วยลดการใช้
 พลังงานได้ถึงร้อยละ 10 แสดงให้เห็นว่า ตัวแบบสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมลดการใช้พลังงานลง
 หรือ ช่วยให้เกิดการใช้พลังงานอย่างประหยัดได้ หรือ การนำผลของตัวแบบภาพยนตร์มาใช้ลด
 ความกลัวในการรักษาเพื่อให้ออกซิเจนสูงๆของ Allen K.D. และคณะ (1989: 554-558) โดย
 ให้กลุ่มทดลองเป็นผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 34 - 68 ปี ให้ดูภาพยนตร์ที่บรรยายถึงขบวนการรักษา
 โดยใช้ออกซิเจนระหว่างทำการรักษาเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมเป็นผู้ป่วยอายุระหว่าง 17-35 ปี
 กลุ่มทดลองจะได้รับการผ่อนคลายอย่างเต็มที่โดยพักผ่อนในโรงพยาบาล 2-3 วัน ก่อนเข้ารับการ
 ทดลอง พบว่าผลการทดลองใช้ตัวแบบภาพยนตร์นี้เป็นวิธีที่ลดความกลัว และทำให้ทนต่อการรักษา
 ด้วยการใช้ออกซิเจนสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลของตัวแบบยังสามารถฝึกให้เกิด
 พฤติกรรมที่เหมาะสมได้ เช่น จากการศึกษาของ Charlop, M.H. and Milstein, J.P.
 (1989: 275-285) ศึกษาผลของตัวแบบเพื่อฝึกการสนทนาของเด็ก autistic กลุ่มตัวอย่าง
 เป็นเด็ก autistic จำนวน 3 คน อายุ 6 ปี 10 เดือน ถึง 7 ปี 10 เดือน โดยให้เด็กสังเกต
 การสนทนาระหว่างบุคคล 2 คน เกี่ยวกับของเล่นที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ตุ๊กตาตัวตลก เป็นต้น
 หลังจากนั้นประเมินทักษะการสนทนาของเด็ก ด้วยการสนทนากับเด็กในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับ
 ของเล่น บุคคลที่ไม่คุ้นเคย พี่น้อง กลุ่มเพื่อนรวมถึงสิ่งแวดล้อมต่างๆ พบว่า สามารถเพิ่มทักษะใน
 การสนทนาของเด็กทั้งสามคนในหัวข้อเรื่องต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการถามคำถามและการ
 สนทนาโต้ตอบ ลักษณะการอธิบาย และยังพบว่า ทักษะในการสนทนาที่ยังคงอยู่ได้นานมากกว่า 15
 เดือน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาระยะยาวในปี ค.ศ. 1988-1989 ของ Holzman, L. และ
 Strickland, G. ศึกษาการหยุดพฤติกรรมที่ใช้ในทางที่ผิดภายในชั้นเรียน ของเด็กนักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม (ในปี ค.ศ. 1988) และเด็กอายุ 4 - 5 ปี (ในปี ค.ศ. 1989)
 โดยใช้ตัวแบบในการฝึกวินัย เพื่อหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรม และอารมณ์ในทางที่ผิดของครูและ
 นักเรียนพร้อมกับช่วยเหลือสนับสนุนพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน ตัวแบบเป็นนักเรียนแสดงการ

เปลี่ยนพฤติกรรมจากการถูกบังคับขู่เข็ญ มาเป็นการได้รับอนุญาตให้กระทำตามสิ่งที่ต้องการอย่างอิสระ ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และตัดสินใจเลือกการเปลี่ยนเงื่อนไขที่น่าอึดอัดและข้อจำกัดทางสังคมซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้กับการบังคับขู่เข็ญทางสังคม พบว่า ตัวแบบช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องได้อย่างชัดเจนและสามารถหยุดการแสดงพฤติกรรมที่ผิดในชั้นเรียนได้ จากผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่าตัวแบบสามารถฝึกให้เกิดพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนได้

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาผลของตัวแบบภาพยนตร์เพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมการตั้งใจเรียนของ วิศสุณี แทนประเสริฐสุข (2528) ศึกษาผลของการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ต่อพฤติกรรมการตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท จำนวน 10 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 5 คนและกลุ่มควบคุม 5 คน เป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนน้อยในช่วงเรียนวิชาภาษาไทย จากรายชื่อที่ครูประจำชั้นผู้สอนวิชาภาษาไทยเสนอ และจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของผู้วิจัย การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนทดลอง ระยะระหว่างทดลองและระยะติดตามผลแบบมีกลุ่มควบคุมใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ โดยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ผลการทดลองพบว่า การใช้ตัวแบบภาพยนตร์สามารถเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองได้ ทั้งในระยะระหว่างทดลองและระยะติดตามผล จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เด็กที่เห็นตัวแบบจากภาพยนตร์ หรือ วิดีทัศน์สามารถเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกการนำเสนอตัวแบบในวิดีโอที่มีคุณลักษณะให้ภาพที่เคลื่อนไหวพร้อมเสียงได้เช่นเดียวกับภาพยนตร์

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเสริมระเบียบวินัยในชั้นเรียนของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้นได้มีการทดลองสอนในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์และการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ เป็นต้น ดังเช่น การทดลองสอนความมีระเบียบวินัยแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ของ บุญยงค์ นิสภาวิชัย (2525) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าวิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัยมากกว่าวิธีสอนแบบธรรมดาหรือไม่ และส่งผลมากที่สุดที่ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างในระดับใด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 90 คนที่ได้รับการทดสอบด้วยเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของฟิอาเจท์แล้ว แบ่งระดับพัฒนาการทางสติปัญญาเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม ชั้นรูปธรรม และชั้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรม จากนั้นแบ่งเข้ากลุ่มสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มสอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุมเครื่องมือที่ใช้ คือ เครื่องมือวัด

ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของพือาเจท์ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่อง ความมีระเบียบวินัย แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการแสดงความมีระเบียบวินัยและโครงการสอนเรื่อง ความมีระเบียบวินัยโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมชาติดำเนินการทดลองโดยทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเรื่องความมีระเบียบวินัย ก่อนการทดลองสอน หลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ ได้ทำการทดลองสอนใช้เวลา 2 วัน และทำการทดสอบทันทีที่สิ้นสุดการสอน หลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ ได้ทำการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความคงทนของการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่สอนแบบธรรมชาติ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความมีระเบียบวินัยเพิ่มขึ้นจากเดิม และกลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความมีระเบียบวินัย ดีกว่ากลุ่มที่สอนแบบธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความมีระเบียบวินัย ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่สอนแบบธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความคงทนของการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย ส่วนกลุ่มที่สอนแบบธรรมชาติไม่มีความคงทนของการเรียนรู้

การศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ ในการแก้ปัญหาระเบียบวินัยในชั้นเรียนซึ่งวิทยานิพนธ์ธรรมากร (2528) ทำการศึกษาในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 54 คน แบ่งเป็นห้องทดลอง 27 คน และห้องควบคุม 27 คน ห้องทดลองได้รับการฝึกอบรมปฏิบัติการกิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ แล้วนำวิธีการที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ในการแก้ปัญหาความมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน ส่วนห้องควบคุมให้แก้ปัญหาความมีระเบียบวินัยกันเองโดยไม่ได้รับการฝึก พบว่านักเรียนห้องเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ มีพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนลดลงมากกว่านักเรียนห้องเรียนที่ไม่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนห้องเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพมีพัฒนาการของพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม และพฤติกรรมคิดเป็น-ทำเป็น-แก้ปัญหาเป็น มากกว่านักเรียนห้องเรียนที่ไม่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเสริมระเบียบวินัยในชั้นเรียนของ McBride, C.A. (1989) ซึ่งศึกษาในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาเกรด 4 5 และ 6 เพื่อตรวจสอบหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน พบว่าควรส่งเสริมให้อยู่ในลักษณะสมดุลคือต้องส่งเสริมให้มีการตอบสนองการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยผ่านการคิดที่สามารถเห็นได้ด้วยคำพูด

และจินตนาการ ส่วน Garrett, E.A.G.(1988) ศึกษาแผนการสร้างเสริมวินัยของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีต่อเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดระบบการแก้ปัญหาระเบียบวินัยด้วยวิธีที่เหมาะสมและอย่างมั่นใจ พบว่าครูต้องมีข้อกำหนดที่มั่นคงถูกต้อง ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันสร้างมาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นไปได้สำหรับนักเรียนทุกคนซึ่งนักเรียนเข้าใจชัดเจนถึงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้และแสดงออกมาได้ โดยรู้อยู่ว่าจะได้รับรางวัลหรือผลกรรมที่ตามมาหรือการลงโทษทางกายอย่างไร

จากงานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ามีความพยายามศึกษาวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน และผลจากการใช้ตัวแบบเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนหรือลดพฤติกรรมการกล่วลงได้ ผู้วิจัยจึงคิดว่าตัวแบบนี้จะสามารถทำให้เกิดพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยหรือลดพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของปัญหาในการวิจัยว่า การเสนอตัวแบบมีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนจากวิดีโอ สามารถเพิ่มพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นได้หรือไม่

ปัญหาในการวิจัย

การเสนอตัวแบบมีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนจากวิดีโอ สามารถเพิ่มพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของตัวแบบที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน ของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น ที่ได้ดูตัวแบบมีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนจากวิดีโอจะมีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน เพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ไม่ได้ดูตัวแบบมีพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

คำจำกัดความในการวิจัย

ตัวแบบ (Modeling) หมายถึง ตัวแบบแสดงพฤติกรรมมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนซึ่งแสดงโดยนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10-12 ปี เพศชายและหญิง จำนวน 13 คน แล้วบันทึกไว้ในวิดีโอเทป (video tape) เพื่อให้ให้นักเรียนกลุ่มทดลองดูเป็นตัวอย่างที่มีพฤติกรรมมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

พฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน (Classroom Discipline Behaviors) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามแบบแผนของชั้นเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น

1. ระเบียบวินัยในการเรียน ที่ได้จาก พฤติกรรมดังต่อไปนี้
 - 1.1 นักเรียนเดินแถวเข้าห้องเรียนโดยไม่คุยเล่นส่งเสียงดัง
 - 1.2 นักเรียนส่งงานหรือการบ้านตรงเวลา
 - 1.3 นักเรียนพูดขออนุญาตครูก่อนเข้า-ออกห้องเรียน
 - 1.4 นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเมื่อครูสั่งทันที
 - 1.5 นักเรียนยกมือก่อนถามหรือตอบคำถาม

2. ระเบียบวินัยในการจัดห้องเรียนและสภาพแวดล้อม ได้แก่ พฤติกรรมดังต่อไปนี้
 - 2.1 นักเรียนถอดรองเท้าก่อนเข้าห้องและวางเป็นระเบียบ
 - 2.2 นักเรียนร่วมมือในการจัดโต๊ะหรือลบกระดานดำ หรือกวาดถูห้องเรียนหรือทิ้งขยะ
 - 2.3 นักเรียนช่วยจัดโต๊ะครู หรือตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม

นักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น (Pubescent Students) หมายถึง นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10-12 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคการศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2534 โรงเรียนวัดอมรินทราราม

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 10-12 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคการศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2534 โรงเรียนวัดอมรินทร์าราม จำนวน 10 คน
2. ตัวแปรที่ทำการศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเสนอตัวแบบแสดงพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนจากวิดีโอทัศน์
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงผลของตัวแบบ ที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน ของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น
2. เป็นแนวทางในการฝึกฝนอบรม เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมปัจจุบัน
3. เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

